

سرشناسه: شوئبرگ، آرنولد، ۱۸۷۴-۱۹۵۱ م.
عنوان و نام پدید آور: اصول آهنگسازی / تالیف آرنولد شوئبرگ؛ ترجمه‌ی نسرین عبدالله زاده اسماعیلی
مشخصات نشر: تهران؛ دانشگاه هنر، ۱۳۸۸
مشخصات ظاهری: بیست و هشت، ۳۰۱ ص: نمودار، پاتیسون.
فروست: انتشارات دانشگاه هنر؛ ۷۶.
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۶۲۱۸-۷۵-۸
یادداشت: عنوان اصلی؛ Fundamentals of musical composition, 1967
یادداشت: چاپ قبلی؛ دانشگاه هنر، ۱۳۸۸ (انتشارات دانشگاه هنر؛ ۲۲).
یادداشت: چاپ چهارم.
موضوع: آهنگسازی
موضوع: Composition (Music)
شناسه افزوده: عبدالله زاده اسماعیلی، نسرین، ۱۳۳۴- مترجم
شناسه افزوده: دانشگاه هنر
رده بندی کنگره: ۱۳۸۷ ۶ الف ۹ ش ۴ / MT
رده بندی دیویی: ۷۸۱/۶۱
شماره کتاب شناسی ملی: ۱۵۸۰۰۴۳

عنوان: اصول آهنگسازی

مؤلف: آرنولد شوئبرگ • مترجم: نسرین عبدالله زاده اسماعیلی

اجرا و آماده سازی کتاب: دفتر طرح فنون

صفحه آرای: عادل حسینی • حروف چینی: فریده سعادت

تاریخ انتشار: ۱۳۹۳

نوبت چاپ: چهارم

شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۱۴۰۰۰۰ ریال

ناشر: اداره انتشارات دانشگاه هنر

چاپ و صحافی: دانشگاه هنر

کلیه حقوق این اثر برای دانشگاه هنر محفوظ است

نشانی: تهران، خیابان حافظ، خیابان سرهنگ سخایی، بین تقاطع

سی‌تیر و فردوسی، شماره ۵۸، دانشگاه هنر، تلفن ۶۶۷۲۵۶۸۲

شورای تخصصی انتشارات

خانم دکتر پروین پرتوی، خانم دکتر مهشید شکوهی، دکتر سید شهاب‌الدین عدل، دکتر بهنام کامرانی، آقای امیر حسین اسلامی، آقای مهندس مهرداد کشتی‌آرا،

کمیته انتشارات

مهندس مهرداد کشتی‌آرا (سرپرست اداره انتشارات)، برات حسین‌پور (مدیر اجرایی)، امیر شاهمرادی، فریا حیدری (بازرگانی، اموراداری)

یاد می‌کنم

از مادرمعالیه رضاف (رشتی - لنکرانی فرد)
که علم و دانایی و هنر را همواره ارج می‌نهاد
روحش شاد

و

با ادای احترام به

همه بزرگان وادی علم و ادب و هنر

ارادت و قدردانی خاص خود را حضور استاد مسلم اخلاق

جناب آقای دکتر داریوش صفوت که سالیان متمادی

در محضر ایشان درس معرفت و فضیلت آموختم،

تقدیم می نمایم

اصول آهنگ‌سازی

تألیف
آرنولد شوونبرگ

مترجم
نسرين عبدالله‌زاده اسماعیلی

تهران ۱۳۸۸

مقدمه ناشر

از آنجا که انسان و هنر پیوندی دیرین و گسست‌ناپذیر دارند و شاخه‌های متنوع هنری حضور مؤثر و نیرومند خویش را در تمامی عرصه‌های حیات به ثبوت رسانده‌اند، لزوم آموزش آکادمیک و پژوهش و تأمل در آثار هنری را از جنبه‌های مختلف مبانی هنر، تاریخ هنر، نقد هنر، روش تحقیق در هنر و... در مراکز دانشگاهی آشکار کرده است.

پایش و بررسی این مباحث موجب پویایی و تحول در امر آموزش هنر می‌شود و بستری مناسب را برای ارتباط گسترده با دنیای واقعی و روزمره انسان‌ها فراهم می‌آورد که خود منجر به ارائه خدمات علمی، هنری و مشاوره‌ای مبتنی بر شناختی دو جانبه و پرثمر به سازمان‌ها، نهادها و لایه‌های گوناگون اجتماع می‌شود.

بررسی دوره‌های متعالی تمدن اسلامی در طول اعصار نشان می‌دهد که غنای مکاتب خلاق و نوآور از هر قسم، مدیون پژوهش و ره بردن به سرچشمه‌های اصلی علوم و معارف از طریق ترجمه و تألیف آثار بوده است.

پژوهش در هنر مقوله‌ای است سهل و ممتنع، گوهره و ماهیت آثار هنری بیش از هر چیز برخاسته از قدرت ابتکار و ذهن جست‌وجوگر انسان و نیروی تخیل اوست و بدون تردید جنس آن از بنیاد با سایر دست‌آوردهای بشر متفاوت است، تحقیق و تتبع در آثار هنری نیز رنگ و بویی متفاوت به خود می‌گیرد و متدولوژی بیش از آن که بر روش‌های اثباتی و مرسوم علمی (تحقیق کمی) متکی باشد، با شیوه‌های تفسیری، تأویلی و انتقادی (تحقیق کیفی) هم‌سویی پیدا می‌کند و در نهایت پژوهش در هنر نیز همانند خلق آن، مسیری متفاوت، پویا و تعاملی را طی می‌کند.

در این راستا دانشگاه هنر، بر آن است تا با همکاری هنرمندان، هنرشناسان و هنردوستان کشور رسالت آموزشی - پژوهشی خویش را در خصوص شناساندن روح هنر تداوم بخشد و آخرین دست‌آوردهای پژوهشی و یافته‌های هنری - علمی را در گستره‌ی هنرهای گوناگون در اختیار استادان، دانشجویان و دیگر دوست‌داران هنر قرار دهد. در این میان توجه به منابع پایه در زمینه آموزش موسیقی از جایگاه خاصی برخوردار بوده است و اینک خرسندیم از این که ترجمه کتاب ارزشمند اصول آهنگ‌سازی به دلیل استقبال دانشجویان و علاقه‌مندان به موسیقی به چاپ سوم رسیده است.

معاون پژوهشی

مقدمه مترجم برای چاپ سوم

همان گونه که در چاپ اول بیان شد، کتاب حاضر بر اساس نیاز دانشجویان دوره‌های کارشناسی و کارشناسی ارشد رشته موسیقی دانشگاه هنر و سایر مراکز آموزشی رشته موسیقی کشور ترجمه و منتشر گردید. بنا به گفته مولف «این کتاب به عنوان کتابی که مسائل تکنیکی را به طریقی بسیار اصولی بحث می‌کند طرح‌ریزی شده است» به همین لحاظ ترجمه آن به سرعت مورد توجه دانشجویان موسیقی قرار گرفت و در سال ۱۳۸۲ به چاپ دوم رسید و اینک چاپ سوم آن پیش‌روی تمام عزیزان و علاقه‌مندان است. وظیفه خود می‌دانم مجدداً از زحمات و پی‌گیری‌های استاد ارجمند جناب آقای شریف لطفی، معاون پژوهشی وقت دانشگاه هنر به هنگام چاپ اول کتاب و نیز همکاری صمیمانه استاد گران‌قدر جناب آقای کمال‌پور تراب و دیگر عزیزان که در مراحل مختلف ترجمه و تدوین کتاب یاری نمودند، سپاس‌گزاری نمایم. مجدداً از مسئولین و همکاران اداره انتشارات حوزه معاونت پژوهشی دانشگاه هنر که برای چاپ سوم کتاب تلاش نموده‌اند، نیز سپاس‌گزاری و قدردانی می‌نمایم.

نسرین عبدالله‌زاده اسماعیلی

زمستان ۱۳۸۸

فهرست مطالب

مقدمه مترجم.....	پانزده
مقدمه.....	هفده
پیش‌گفتار ویراستار.....	نوزده
توضیحات.....	بیست‌وسه

فصل اول ساختمان تم‌ها

I	مفهوم فرم.....	۱
II	عبارت (نیم‌جمله).....	۳
	تفسیر مثال‌ها.....	۵
	مثال‌های ۱-۱۱.....	۶
III	موتیف.....	۹
	موتیف از چه ساخته شده‌است؟.....	۱۰
	عملکرد و موارد استفاده از موتیف.....	۱۱
	تفسیر مثال‌ها.....	۱۲
	مثال‌های ۱۲-۲۹.....	۱۴
IV	وصل فرم‌های موتیف.....	۱۹
	ساختن عبارت (نیم‌جمله).....	۲۰
	مثال‌های ۳۰-۳۴.....	۲۲
V	ساختمان تم‌های ساده (۱).....	۲۴
	۱- شروع جمله.....	۲۴
	پررود و جمله.....	۲۵
	شروع جمله.....	۲۶

۲۶.....	نمونه‌هایی از آثار برگزیدهٔ موسیقی
۲۷.....	فرم نمایان(دومینانت): تکرار مکمل
۲۸.....	نمونه‌هایی از آثار برگزیدهٔ موسیقی
۲۸.....	تفسیر مثال‌ها
۳۰.....	مثال‌های ۳۵-۴۱

۳۲.....	VI ساختمان تم‌های ساده (۲)
۳۲.....	۲- مبتدا (پیشرو) پریود
۳۳.....	تحلیل پریودهایی از سونات‌های پیانوی بتهوون
۳۴.....	تحلیل نمونه‌های دیگری از آثار برگزیده موسیقی
۳۶.....	ساختمان قسمت پیشرو

۴۰.....	VII ساختمان تم‌های ساده (۳)
۴۰.....	۳- قسمت دنباله‌رو در پریود
۴۱.....	رعایت نکاتی در ملودی: روند فرود
۴۲.....	رعایت نکاتی در ریتم
۴۲.....	تفسیر پریودهای آهنگ‌سازان رمانتیک
۴۵.....	مثال‌های ۴۲-۵۱

۷۱.....	VIII ساختمان تم‌های ساده (۴)
۷۱.....	۴- تکامل جمله
۷۳.....	تفسیر مثال‌ها
۷۴.....	نمونه‌هایی از آثار برگزیدهٔ موسیقی
۸۰.....	مثال‌های ۵۲-۶۱

۹۹.....	IX همراهی
۹۹.....	حذف همراهی
۱۰۰.....	موتیف همراهی
۱۰۱.....	انواع همراهی
۱۰۳.....	نوشتن خط آوازی ملودی

عملکرد خط باس.....	۱۰۷
عملکرد موتیف همراهی.....	۱۰۷
نیازهای سازها.....	۱۰۸
مثال‌های ۶۲-۶۷.....	۱۱۰
X صفات ممتاز و حال.....	۱۱۵
مثال‌های ۶۸.....	۱۱۹
XI ملودی و تم.....	۱۲۱
ملودی آوازی.....	۱۲۱
نمونه‌هایی از آثار برگزیده موسیقی.....	۱۲۳
ملودی‌سازی.....	۱۲۶
تم مقابل ملودی.....	۱۲۸
مثال‌های ۶۹-۱۰۰.....	۱۳۳
XII پیشنهادهایی برای انتقاد از خود.....	۱۴۴
مثال‌هایی برای انتقاد از خود.....	۱۴۶

فصل دوم

فرم‌های کوچک

XIII فرم کوچک، سه قسمتی (A-B-A').....	۱۴۹
فرم کوچک سه قسمتی.....	۱۵۰
قسمت متقابل میانی.....	۱۵۰
نمونه‌هایی از آثار برگزیده موسیقی.....	۱۵۱
تفسیر مثال‌ها.....	۱۵۶
آکورد ضرب بالا.....	۱۵۷
قسمت نمایش مجدد (A').....	۱۵۷
نمونه‌هایی از آثار برگزیده موسیقی.....	۱۵۹
مثال‌های ۱۰۷-۱۰۱.....	۱۶۲
XIV ساختمان نامساوی، نامنظم و نامتقارن.....	۱۷۳

مثال‌های ۱۰۸-۱۱۲.....	۱۷۶
XV منوئه	۱۷۸
فرم.....	۱۷۹
نمونه‌هایی از آثار برگزیده موسیقی.....	۱۷۹
تریو.....	۱۸۲
مثال‌های ۱۱۳-۱۱۹.....	۱۸۴
XVI اسکرتزو	۱۹۰
قسمت A.....	۱۹۲
قسمت میانی متقابل و تغییر یافته.....	۱۹۲
فرم تمرینی.....	۱۹۳
نمونه‌هایی از آثار برگزیده موسیقی.....	۱۹۵
تکرار سوژه.....	۱۹۸
تمدیدها، اپیزودها و کدتهاها.....	۱۹۹
نمونه‌های دیگر از آثار برگزیده موسیقی.....	۲۰۰
کودا.....	۲۰۳
تریو.....	۲۰۳
مثال‌های ۱۲۰-۱۲۳.....	۲۰۵
XVII تم و واریاسیون	۲۱۴
قوانین مربوط به ساختار تم.....	۲۱۵
ارتباط بین تم و واریاسیون.....	۲۱۷
موتیف واریاسیون.....	۲۱۷
ایجاد موتیف واریاسیون.....	۲۱۸
نمونه‌هایی از آثار برگزیده موسیقی.....	۲۱۹
چگونگی به‌کارگیری و تزئین موتیف واریاسیون.....	۲۱۹
نمونه‌هایی از آثار برگزیده موسیقی.....	۲۲۰
کنترپوان در واریاسیون.....	۲۲۳
نمونه‌هایی از آثار برگزیده موسیقی.....	۲۲۴

۲۲۵	طراحی واریاسیون
۲۲۵	تفسیر مثال‌های ۱۲۶
۲۲۶	سازمان‌دهی مجموعه (واریاسیون)
۲۲۹	مثال‌های ۱۲۴-۱۲۷

فصل سوم

فرم‌های بلند

۲۳۳	XVIII بخش‌های فرم‌های بلندتر (فرمول‌های کمکی)
۲۳۴	مدگردی موقت
۲۳۴	مدگردی موقت با یک تم مستقل
۲۳۵	نمونه‌هایی از آثار برگزیده موسیقی
۲۳۷	مدگردی‌های موقت حاصل از تم ماقبل
۲۳۷	نمونه‌هایی از آثار برگزیده موسیقی
۲۳۹	مدگردی موقت دوباره
۲۳۹	نمونه‌هایی از آثار برگزیده موسیقی
۲۴۲	بخش‌های فرم‌های بلندتر (گروه تم‌های فرعی)
۲۴۲	نمونه‌هایی از آثار برگزیده موسیقی
۲۴۴	تم تغزلی
۲۴۷	دنباله (کودا)
۲۴۸	نمونه‌هایی از آثار برگزیده موسیقی
۲۵۴	XIX فرم‌های روندو
۲۵۵	فرم‌های آندانته (ABA و ABAB)
۲۵۷	دیگر روندوهای ساده
۲۵۹	واریاسیون‌ها و تغییرات در ارائه مجدد (تم عمده)
۲۶۰	نمونه‌هایی از آثار برگزیده موسیقی
۲۶۲	تغییر و انطباق در قسمت نمایش مجدد (گروه تم‌های فرعی)
۲۶۲	نمونه‌هایی از آثار برگزیده موسیقی
۲۶۴	فرم‌های روندوی بلند (ABA-C-ABA)

۲۶۶	نمونه‌هایی از آثار برگزیده موسیقی
۲۶۸	سونات - روندو
۲۶۸	نمونه‌هایی از آثار برگزیده موسیقی

XX سونات - الگرو (فرم اولین موومان)

۲۷۱	فرم‌های بلند (سونات - الگرو)
۲۷۲	ارتباط موومان‌ها - سونات‌ها و چهارنوازی‌های زهی بتهوون
۲۷۳	ارتباطات ساختاری - سونات - الگرو
۲۷۴	اکسپوزسیون (نمایش تم‌ها)
۲۷۵	تم اصلی (یا گروه تم‌های اصلی)
۲۷۶	نمونه‌هایی از آثار برگزیده موسیقی
۲۷۷	مدگردی موقت
۲۷۹	گروه تم‌های فرعی
۲۸۰	نمونه‌هایی از آثار برگزیده موسیقی
۲۸۱	گسترش
۲۸۳	نمونه‌هایی از آثار برگزیده موسیقی
۲۸۶	مدگردی موقت دوباره
۲۸۹	نمایش مجدد
۲۹۰	نمونه‌هایی از آثار برگزیده موسیقی
۲۹۱	دنباله (کودا)
۲۹۵	نمونه‌هایی از آثار برگزیده موسیقی
۲۹۵	خاتمه
۲۹۷	

ضمیمه

۲۹۸	اصول آهنگ‌سازی (سخنان نویسنده)
-----	--------------------------------

بنام خدا

مقدمه

کتاب حاضر آخرین کتاب از مجموعه سه کتاب بزرگ در مورد موسیقی عملی و نظری است که توسط آرنولد شونبرگ عمدتاً به عنوان حاصل سال‌ها تدریس او در ایالات متحده طرح‌ریزی شده است.

این کتاب نیز مانند دو کتاب دیگر او شالوده نقش‌های هارمونی^۱ (نشر ویلیام، نورگیت^۲، ۱۹۵۴) و تمرین‌های مقدماتی کنترپوان^۳ (نشر فیبر، فیبر^۴، ۱۹۶۳) برای دانشجویان عادی دانشگاه‌ها و همچنین برای آن دسته از دانشجویان با استعدادی که ممکن است آهنگ‌ساز شوند منظور شده است (به گفته‌های شونبرگ در پایان کتاب رجوع شود). به گفته مؤلف: «این کتاب به عنوان کتابی که مسائل تکنیکی را به طریقی بسیار اصولی بحث می‌کند طرح‌ریزی شده است».

با اصول آهنگ‌سازی دو طریقه برخورد می‌شود:

۱- تحلیل آثار برجسته بزرگان موسیقی، با تأکید خاص بر سونات‌های پیانوی بتهوون؛

1. Structural Functions Of Harmony.

2. William & Norgate. 1954.

3. Preliminary Exercises in Counterpoint.

4. Faber & Faber.

۲- تمرین نوشتن فرم‌های موسیقی اعم از کوچک و بزرگ.

به‌عنوان یک کتاب برای تحلیل، در قسمت‌های آخر کتاب شالوده نقش‌های هارمونی، خصوصاً فصل یازدهم «روش‌هایی برای مفاهیم گوناگون آهنگ‌سازی» تا حدود زیادی شرح داده می‌شود و به‌عنوان روشی برای تمرینات مقدماتی آهنگ‌سازی مطالب مواد درسی در کتابی تحت عنوان الگوهای برای مبتدیان در آهنگ‌سازی^۱ (نشر جی، شیرمر، ۱۹۴۲) اصول به طور گسترده شرح داده می‌شود.

ولی در کتاب حاضر منظور اصلی شونبرگ همانند همه نوشته‌هایش در مورد تمرینات موسیقی (بعد از کتاب هارمونی به زبان آلمانی نشر یونیورسال^۲ ۱۹۱۱، خلاصه شده ترجمه انگلیسی به نام تئوری هارمونی، نشر فیلاسوفیکال)^۳، علی‌رغم وجود اصول بنیادین نظری به‌عنوان زیربنای همه پیشنهادات عملی، صرفاً بررسی نظری نیست، بلکه هدف عرضه مسائل فنی بنیادی در آهنگ‌سازی و چگونگی امکان حل آنها به طرق مختلف است. با چنین روشی دانشجو تشویق می‌شود که با ارزیابی چندین امکان، دقت عمل خود را گسترش بخشد.

لئونارد اشتاین، ۱۹۶۵

1. Models For Beginners in Composition (G. Schirmer. Inc., 1924).

2. Harmonielehre (Universal Edition, 1911).

3. Theory of Harmony (philosophical Library, 1948).